

A close-up photograph of several vibrant green beech leaves on a branch. The leaves are oval-shaped with distinct veins and serrated edges. The background is a soft, out-of-focus green, suggesting a natural outdoor setting. The text is overlaid on the right side of the image.

FAGUS

**Faglig utviklingscenter for
grøntanleggssektoren**

FAGUS Faglig utviklingscenter for grøntanleggssektoren

FAGUS er en paraplyorganisasjon for hele grøntanleggssektoren og et tverrfaglig ressurscenter for fagmiljøer, organisasjoner, forskningsmiljøer og myndigheter. Gjennom samhandling og deling av kunnskap fremmer vi verdien av avgode grøntanlegg og deres betydning for helse, trivsel, klima og miljø.

- FAGUS Rådgivning
- FAGUS Vinterkonferanse 2012, 9. februar "Mange bekker små"
- FAGUS Høstkonferanse 25. oktober
- Arrangementer i samarbeid med andre
- FoU – i 2011/12: utemodul til klimagassregnskap.no, Statsbyggs verktøy for klimagassberegning av bygg og nå uteområder

FAGUS Rådgivning

- Still spørsmål til våre 24 rådgivere
- Få 10 FAGUS Fakta hvert år – mer dyptgående artikler om ulike tema. Pr nå 80 FAGUS Fakta
- Finn svaret ditt i FAGUS Spørsmålsbank, der vi legger ut svar på tidligere stilte spørsmål. Her er mye kunnskap samlet, ferdig til å søke i.
- Redusert pris på FAGUS-arrangementer
- Gunstig abonnement for lærlinger og studenter

”Bransjestandard om invaderende fremmede planter”

selvpålagte regler for salg, produksjon og bruk av planter

Anleggsgartnerdagane, Hjeltnes

15. Februar 2012

Hege Abrahamsen, daglig leder, FAGUS

Bakgrunn

2007

- Norsk svarteliste 2007 – knapt registrert av vår sektor

2008

- Sabima anmelder plantinger på Fornebu
- FAGUS og NLA arrangerer konferanse om grøntanleggsrømlinger, Oslo

2009

- FAGUS og NLA arrangerer konferanser om grøntanleggsrømlinger, Bergen og Trondheim
- Bioforsk arrangerer konferanse om 'code of conduct'
- To fellesmøter grøntanleggssektoren, forskere, myndigheter
- Naturmangfoldloven vedtatt, forskrift til Kap. IV mangler

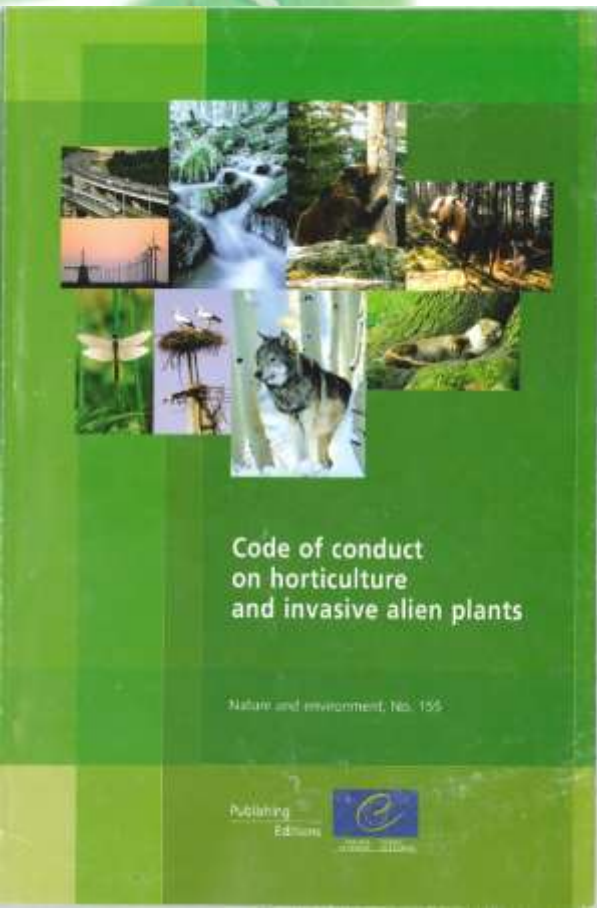
2010

- FAGUS inviterer til felles arbeid for en bransjestandard

Bakgrunn og inspirasjon

- Bernkonvensjonen (Konvensjonen om bevaring av europeisk vilt og naturlige habitat)
- EPPO European and Mediterranean Plant Protection Organization
- Norsk Svarteliste 2007
- Fokus fra Direktoratet for naturforvaltning
- Code of conduct on horticulture and invasive alien plants 2009 (Europarådet og EPPO)
- Naturmangfoldloven 2009
  - Kap.IV Fremmede organismer ikke trådt i kraft
- Disse er viktige for oss også:
  - 28 Aktsomhetsprinsippet
  - 9 Førre-var - prinsippet
  - 11 Forurensar betaler

Arbeidsgruppe for ”Bransjestandard om invaderende fremmede planter”

- FAGUS - Faglig utviklingscenter for grøntanleggssektoren
- Norsk forening for kirkegårdskultur
- Norsk gartnerforbund NGF
- Norsk Trepleieforum NTF
- Norske anleggsgartnere, miljø- og landskapsentreprenører
- Norske landskapsarkitekters forening NLA
- Det norske Hageselskapet
- Hagesenterkjedene BoGrønt, Hageland og Plantasjen

Hørings svar fra disse:

- Høgskulen i Sogn og Fjordane
- UMB, Institutt for landskapsplanlegging
- UMB, Institutt for plante- og miljøvitenskap
- Bioforsk
- UiO, Naturhistorisk museum, Botanisk hage
- Norsk institutt for skog og landskap
- Direktoratet for naturforvaltning
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus
- Statens vegvesen Vegdirektoratet
- Norsk Gartnerforbund NGF
- Trondheim kommune
- AsplanViak AS
- Cowi AS
- Opus AS
- Helene Berger

Innhold i bransjestandarden

1. Forord
2. Introduksjon
3. Hvorfor utarbeider vi "Bransjestandard om invaderende fremmede planter" nå?
4. Hvem skal bruke "Bransjestandard om invaderende fremmede planter"
5. Sju regler for plantebruk
6. Definisjoner / ordforklaringer
7. Lovgivning
8. Kunnskapskilder og aktuelle nettsteder

Ha kunnskap om invaderende plantearter i det aktuelle området, og til gjeldende regelverk

- Planter som opptrer invaderende ett sted, gjør det ikke nødvendigvis i andre miljøer. Dette har blant annet med klima, geografi, jordsmonn og topografi å gjøre.
- Lokal kunnskap, samt kjennskap til lokale handlingsplaner og aktuelt regelverk er viktig.

-
- Naturmangfoldloven (*Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19. juni 2009*), NML.

NMLs kapittel IV "Fremmede organismer" er det viktigste kapitlet for grøntanleggssektoren. Dette trer i kraft når forskriften blir vedtatt.

"Forskrift om innførsel og utsetting av fremmede organismer" til NMLs kapittel IV "Fremmede organismer", med tilhørende lister.

Aktsomhetsprinsippet og føre-var-prinsippet, som begge er lovfestet i NML (hhv. 28 og 9), må alle kjenne.

NMLs kapittel IX "Håndheving og sanksjoner" kan komme til anvendelse ved overtredelse av loven.

- Fylkesmannen i mange fylker skal, eller har allerede utarbeidet handlingsplaner mot fremmede skadelige arter i sitt område.
- Enkelte kommuner har en strategi mot invaderende fremmede plantearter.
- Informasjon fra våre naboland Sverige og Danmark samt Baltikum og andre områder med klimatiske og geografiske forhold som likner våre, er nyttig.
- *Se egen liste over ordforklaringer og kunnskapskilder til slutt.*
- Noen invaderende fremmede arter er *akvatiske planter* som kommer fra hagedammer eller vannhager. Disse plantene kan ofte reprodusere seg raskt vegetativt, og fordi de kan føres med vannveier til nye steder, kan de fort kolonisere store arealer.

Kjenn egenskapene som kan gjøre en plante invaderende

Planter har forskjellige spredningsstrategier. Gode egenskaper hos grøntanleggsplanter kan være nettopp slike som gjør plantearten invaderende. Men det er ikke enkelt å vite hvilke planteslag som vil opptre invaderende i framtida.

Kunnskap om de egenskaper som kan gjøre en plante invaderende, kan gi en pekepinn om hvilke plantearter vi skal være forsiktige med å bruke.

- Forskning viser at det kan ta svært lang tid fra en plante blir introdusert i et nytt område til den sprer seg invaderende. Denne perioden kalles latenstid. I Europa har en funnet at gjennomsnittlig latenstid for trær er 170 år og 131 år for busker, med et gjennomsnitt på 147 år for alle lignoser. Det er viktig å merke seg at en her snakker om gjennomsnitt – enkelte arter kan opptre invaderende etter kort tid.
- Nedenfor har vi listet opp en rekke egenskaper, og jo flere av disse et planteslag har, jo større sjanse er det for at det kan bli invaderende:

- Hardførhet.
- Evne til å bruke lokale pollinatorer.
- Kort generasjonstid.
- Ingen naturlige fiender.
- God etableringsevne.
- Evne til å produsere spiredyktige frø.
- Frø som kan spire etter mange år i frøbank.
- Effektive spredningsstrategier:
  - Frø/frukter som spres med dyr, fugler, vind eller vann.
  - Spredning med rotutløpere, stengelutløpere, senkere;
vannplanter som spres med skuddfragmenter.
- Evne til å danne bestander / monokulturer og utkonkurrere andre arter.
- Regenerere lett etter skade.
- Kan etablere seg fra isolerte plantedeler: rester etter beskjæring, greinknekk, utkast av planteavfall og røtter.

Unngå å bruke fremmede planter som er eller kan bli invaderende

Alle plantebrukere, fra importør til privatpersoner, må før import eller utplantning vurdere om en planteart kan opptre invaderende. Alle må også følge med på om planter som allerede er i anlegg, sprer seg.

Hvis det ikke fins informasjon om arten, skal aktsomhetsprinsippet og føre-var-prinsippet, som begge er lovfestet i Naturmangfoldloven (NML, hhv. 28 og 9), følges slik at planten ikke benyttes i nærheten av sårbar natur.

Når vi bruker innførte grøntanleggsplanter, er det fordi de har egenskaper som er attraktive i grøntanlegg og hager. Innførsel, utprøving og dyrking av hageplanter fra andre strøk av verden har lang tradisjon. Gjennom århundrer har dette vakt glede hos alle med interesse for planter og hagebruk og er blitt en del av vår kultur. Enkelte fremmede planter sprer seg til naturmiljøer og opptrer invaderende. De kan true det biologiske mangfoldet på stedet.

I Norsk svarteliste for 2007 er nesten 1700 karplanter betegnet som fremmede. En regner med at noen av disse kan spre seg til natur, og et fåtall av disse igjen kan opptre invaderende og utgjøre en trussel for det biologiske mangfoldet. I grøntanlegg og hager skal en ikke bruke planter som i Norsk svarteliste (nyeste utgave) er vurdert til å utgjøre høy økologisk risiko for det biologiske mangfoldet på stedet.

Det er forbudt å sette ut planter som står på liste i vedlegg til "Forskrift om innførsel og utsetting av fremmede organismer" til Naturmangfoldlovens kapittel IV "Fremmede organismer". (Forskriften ventes i 2012).

Kontroller at plantene er korrekt merket for sikker identifisering

Planter skal være merket i henhold til *Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere, vedlegg 8 "Krav til merking og dokumentasjon" (2000)* når de selges. Produsenter, importører og forhandlere har ansvar for korrekt merking av plantene med botanisk navn og eventuelt sortsnavn.

Kontroller at du får det du har bestilt, og at ikke andre arter følger med planta du har kjøpt.

- Utdrag fra *Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere, vedlegg 8:*
- Planter til ervervsmessig dyrkning (f. eks. til grøntanlegg):
- Alle kolli skal ved omsetning være merket med:
  - Produsentens eller omsetningsleddets registreringsnummer hos Mattilsynet
  - Botanisk navn, evt. sortsnavn
  - Løpenummer, for eksempel partinummer, ukenummer
- Planter som frambyes for salg til forbruker skal være merket med:
  - Produsentens eller omsetningsleddets registreringsnummer hos Mattilsynet
  - Botanisk navn, evt. sortsnavn

Hele forskriften og merkekrav for plantemateriale som skal omsettes finner du under Kunnskapskilder på siste side.

Finn fram til gode alternative planteslag

Planteskoler og hagesentre skal ha kunnskap om hvilke planter som det er forbudt å plante. Dessuten bør de vite hvilke planter som kan opptre invaderende, fjerne dem fra sitt sortiment og finne fram til egnete erstatninger.

Egnete erstatninger kan være planter som er sterile, som har separate hunn- og hannplanter (bruk hannplantene), eller som har andre egenskaper som ikke gjør dem invaderende. Det kan være planter av en annen art eller slekt, men med tilsvarende vekst og pryddverdi.

Alternativet som velges skal vurderes som ikke-invaderende. Husk at planter kan være invaderende i andre geografiske områder, og at man må vurdere kundens behov og miljøet der det skal plantes.

Naturmangfoldlovens kapittel IX "Håndheving og sanksjoner" vil gjelde ved overtredelse av loven.

Planteskoler og hagesentre skal også ha kunnskap om fremmede planteskadegjørere som kan spre seg til norsk natur. Import og omsetning av planter med høy risiko for spredning av skadegjørere skal unngås.

Sørg for sikker håndtering av planteavfall og jordmasser

Planteavfall skal aldri kastes i naturmiljøer, men fraktes til godkjent mottak for park- og hageavfall. Jordmasser som er infisert med frø og rotbiter må behandles forsvarlig. De fleste plantearter som opptrer som ugras, spres enten med frø eller gjennom rotsystemet. Oppkuttete jordstengler, frø eller røtter som følger med jord, klær eller utstyr kan føre til spredning av invaderende fremmede plantearter.

Naturmangfoldlovens kapittel IV "Fremmede organismer" definerer "utsetting" som blant annet deponering i miljøet av avfall inneholdende organismer (som f.eks. frø, rotbiter eller andre plantedeler). Loven legger opp til søknadsplikt og krav om godkjenning fra miljømyndigheten i forbindelse med "utsetting".

Planteavfall

- Kast aldri planteavfall i naturområder eller på tilfeldige avfallsplasser.
- Send planteavfall til mottak for park- og hageavfall.
- Send planteavfall fra fremmede invaderende arter til forbrenning.
- Minimumstiltak er å fjerne og destruere blomsterstander fra invaderende planter før frøene er modne.

Jord og jordmasser

- Jord med frø og plantedeler fra invaderende plantearter er en kilde til spredning av uønsket vegetasjon.
- Generelt bør ikke jordmasser som er infisert med frø, røtter eller andre underjordiske plantedeler benyttes som innblanding i anleggsgjord.
- Jord som fjernes fra områder med fremmede invaderende arter skal behandles spesielt. Videre deponi eller bruk er avhengig av planteartens konkurransekraft.
- Infisert jord må enten (avhengig av hvilke plantearter jorda er infisert med):
  - Deponeres i varig deponi og ikke brukes som vekstmasser, eller
  - Benyttes som undergrunnsjord, eller
  - Brukes som toppmasser der det skal anlegges plen som slås jevnlig gjennom hele vekstsesongen, eller
  - Dampes slik at plantedeler og frø destrueres
- **NB!** Unntak for jord som er infisert med de store artene av slirekne:
  - Massene må under ingen omstendighet brukes i annen jordproduksjon.
  - Erfaring fra England tilsier at jorda bør deponeres på minst 5 meters dyp innpakket i duk.

Del og spre kunnskap om invaderende fremmede planter og bekjempelse av dem

Alle som har kjennskap til invaderende plantearter, skal informere og dele kunnskapen med flest mulig.

Et særlig ansvar påhviler alle i grøntanleggssektoren om å holde seg oppdatert om arter i spredning og hvor det går an å finne informasjon om spredning og bekjempelse.

www.fagus.no/ Publikasjoner

for kunnskap om
bekjempelse av
invaderende
fremmede arter:

- parkslirekne
- kjempebjørnekjeks
- kjempespringfrø
- kanadagullris
- russekål
- russesvalerot
- lupin

